

Workshop verduurzaming De Hunze & Van Starckenborgh – 29 september 2022

Programma

Het programma van de avond zag er als volgt uit:

- Inleiding en doel van de bijeenkomst
- Terugkoppeling eerste onderzoek (sociale factoren)
- Terugkoppeling tweede onderzoek (technische voorkeuren)
- Toelichting wijkscenario's
- Pauze
- Groepsdiscussie
- Afsluiting en Evaluatie
- Napraten en drankje

Inleiding

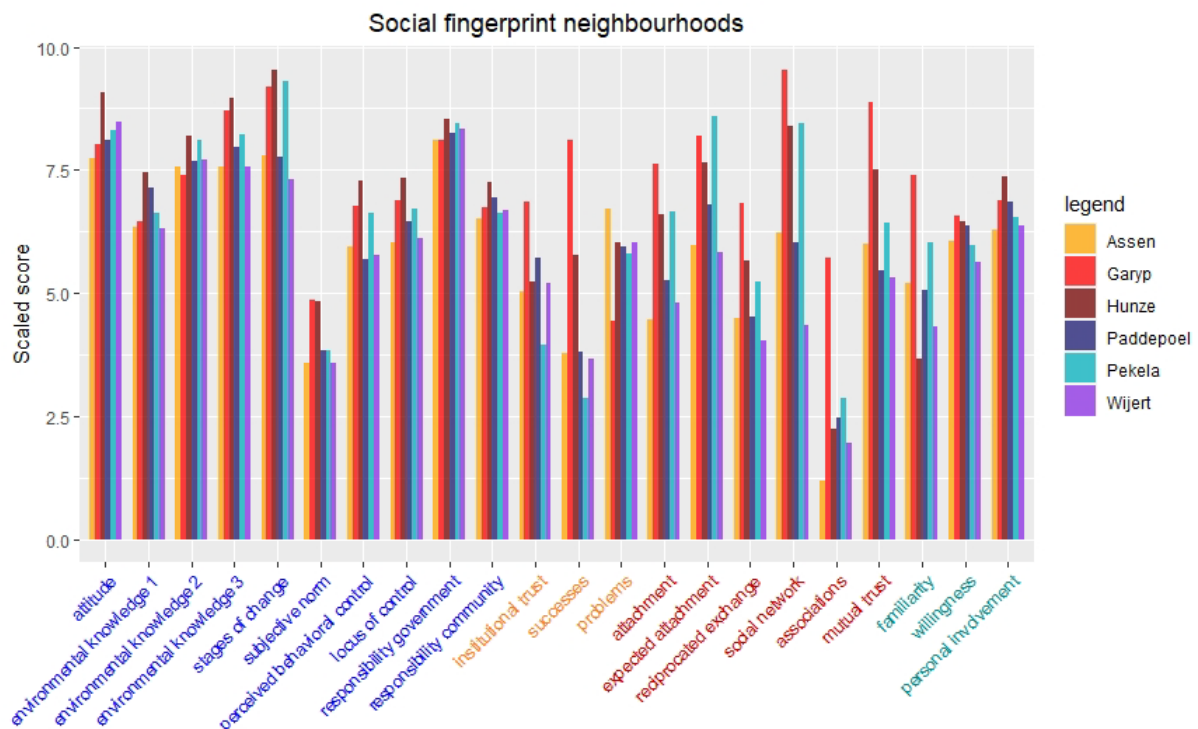
Peter Altena heet ons namens het Energieteam welkom. Het energieteam is blij dat de Hanzehogeschool onderzoek doet in deze wijk. In april heeft het Energieteam een bijeenkomst gehad, daar heeft Kathelijne Bouw een presentatie gegeven van wat zij van plan is. Daarna zijn er twee onderzoeken geweest. Uiteindelijk is het de bedoeling dat Kathelijne met een soort conclusie komt wat in de wijk een goede oplossing zou zijn om energietransitie vorm te geven, die is gedragen door wijkbewoners. We zijn heel benieuwd wat er vanavond uitkomt en waar het uiteindelijk in zal resulteren. Deze avond en ook de volgende workshop spelen een belangrijke rol bij de invulling van het advies.

Kathelijne Bouw licht haar onderzoek en het programma van de avond kort toe. Het onderzoek maakt deel uit van het promotietraject van Kathelijne bij de Hanzehogeschool en de Rug. De kern van het onderzoek is het op wijkniveau kijken naar zowel de technische mogelijkheden als naar de sociale kenmerken en de wensen van de bewoners. Gedurende de afgelopen jaren heeft zij een proces ontworpen om bewoners mee te nemen in het beslisproces voor een verduurzamingsstrategie. Het is namelijk niet standaard dat bewoners vanaf het allereerste begin betrokken zijn. Op dit moment is het zo dat het initiatief bij de gemeenten ligt wanneer het gaat om de warmtetransitie. Zo heeft de gemeente De Hunze & Van Starckenborgh in eerste instantie aangemerkt als all-electric wijk. Het voorstel gaat ervan uit dat je de sociale en technische randvoorwaarden vooraf in kaart brengt en op basis daarvan een passende strategie bedenkt die op draagvlak van bewoners kan rekenen. In oktober hopen we het traject af te ronden door met goede adviezen te komen, waarmee de bewoners samen met het energieteam verder kunnen.

Terugkoppeling vragenlijstonderzoeken

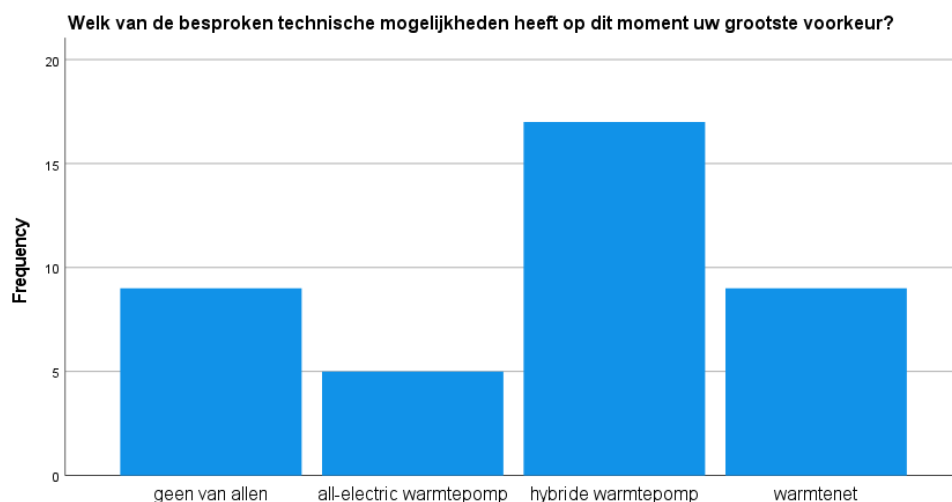
Het eerste onderzoek heeft als doel gehad om een sociaal wijkprofiel op te stellen dat inzicht biedt in de eigenschappen van de wijk en sociale randvoorwaarden voor verduurzaming (zie Figuur 1). Het profiel laat zien dat de wijk veel sterke punten heeft: bewoners hebben een positieve houding ten opzichte van duurzame energie, veel kennis van energie, hebben vaak al maatregelen genomen en ervaren een hoge mate van invloed op het nemen van maatregelen. Ook ervaren bewoners een relatief sterke sociale cohesie. Vervolgens is ingezoomd op enkele aandachtspunten. Een daarvan is het vertrouwen in de gemeente. Een nipte meerderheid van de mensen heeft vertrouwen in de gemeente, maar een flinke groep heeft dat niet. Daarbij is de vraag welke rol voor de gemeente wenselijk is in een verduurzamingsproject. Een ander aandachtspunt is dat de bereidheid om mee te

helpen met de verduurzaming vooral hoog is onder gezinnen in Van Starckenborgh, hoewel deze groep ook praktische bezwaren ziet zoals het gebrek aan tijd.

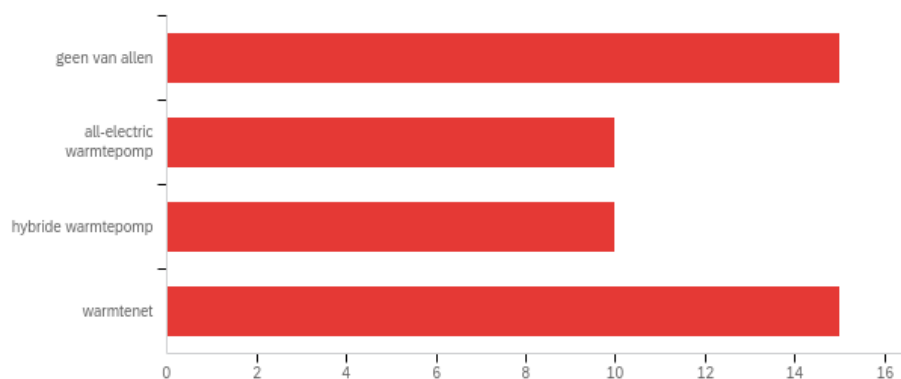

Figuur 1. Sociaal wijkprofiel voor De Hunze/Van Starckenborgh en vijf andere wijken

Het tweede onderzoek heeft inzicht gegeven in de technische voorkeuren van bewoners. In een zogenaamde 'infoquête' zijn drie technische mogelijkheden verkend: all-electric warmtepomp, hybride warmtepomp en warmtenet. Eerst werd informatie gegeven over deze technische mogelijkheden, waarna verschillende aspecten konden worden beoordeeld. Van alle aspecten die in de vragenlijst waren opgenomen, van geluidsoverlast tot CO₂-emissies, bleken de financiële aspecten voor de meeste mensen doorslaggevend bij het maken van een keuze tussen deze mogelijkheden. De meeste mensen kwamen dan uit op een hybride warmtepomp (zie Figuur 2). Voor de mensen die voor een all-electric warmtepomp of warmtenet kozen speelden niet-financiële redenen vaker een rol: CO₂-emissies en gasloos werden dan als grootste voordelen genoemd. Wat betreft onaanvaardbare opties wordt het warmtenet of 'geen van allen' het vaakst genoemd (zie Figuur 3).

Figuur 2. Voorkeur voor één van de drie technische mogelijkheden (resultaat)

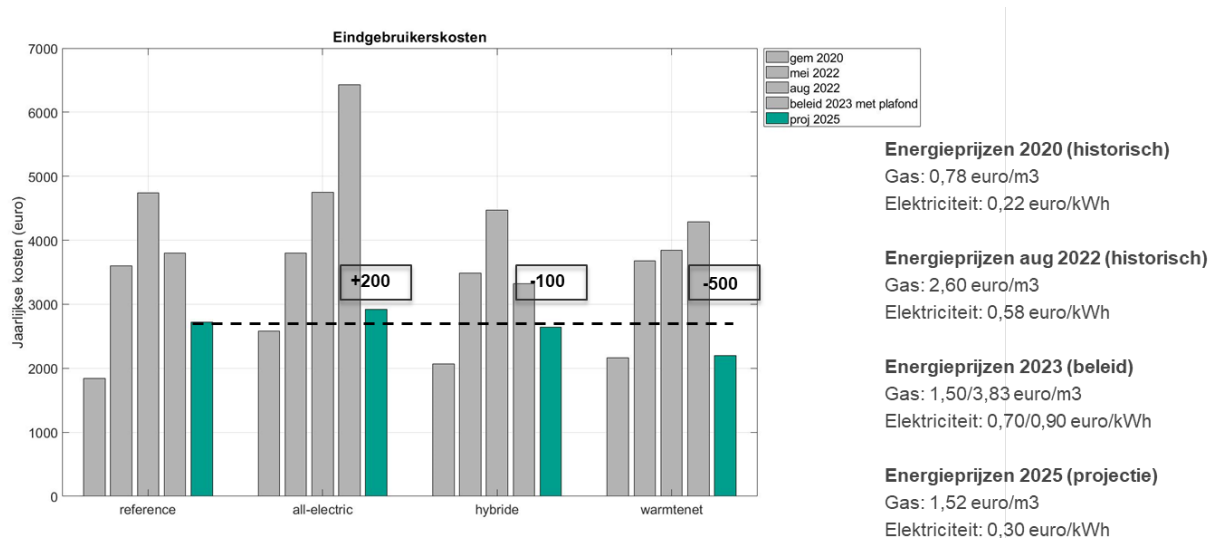

Figuur 3. Onaanvaardbare technische mogelijkheden (resultaat)

Toelichting wijkscenario's

Uit het onderzoek komt naar voren dat financiële aspecten erg belangrijk worden gevonden. Daarom zijn we daar dieper op ingegaan aan de hand van een presentatie. Eerst zijn we ingegaan op de onzekerheid van energieprijzen en de effecten daarvan op verduurzamingsopties. Vervolgens op de verschillen die er bestaan tussen woningtypes en tenslotte hoe de kosten zijn opgebouwd (energiekosten, netkosten, investeringskosten) en hoe combinaties van de drie technieken met isolatie en zonnepanelen eruitzien.

De financiële haalbaarheid van verschillende technische mogelijkheden hangt sterk af van de geldende energieprijzen. Op dit moment zijn zowel gas- als elektriciteitsprijzen tot recordhoogte gestegen. Op Prinsjesdag is duidelijk geworden dat er een plafond komt voor gas en elektriciteit, waardoor er weer heel andere prijzen gaan gelden. Op termijn is de verwachting dat energieprijzen lager worden dan nu, maar wel hoger zijn dan voor de energiecrisis. Voor gas is de kostendaling vooral te danken aan de groei van LNG, en voor elektriciteit is dit een gevolg van de geplande groei van wind op zee.

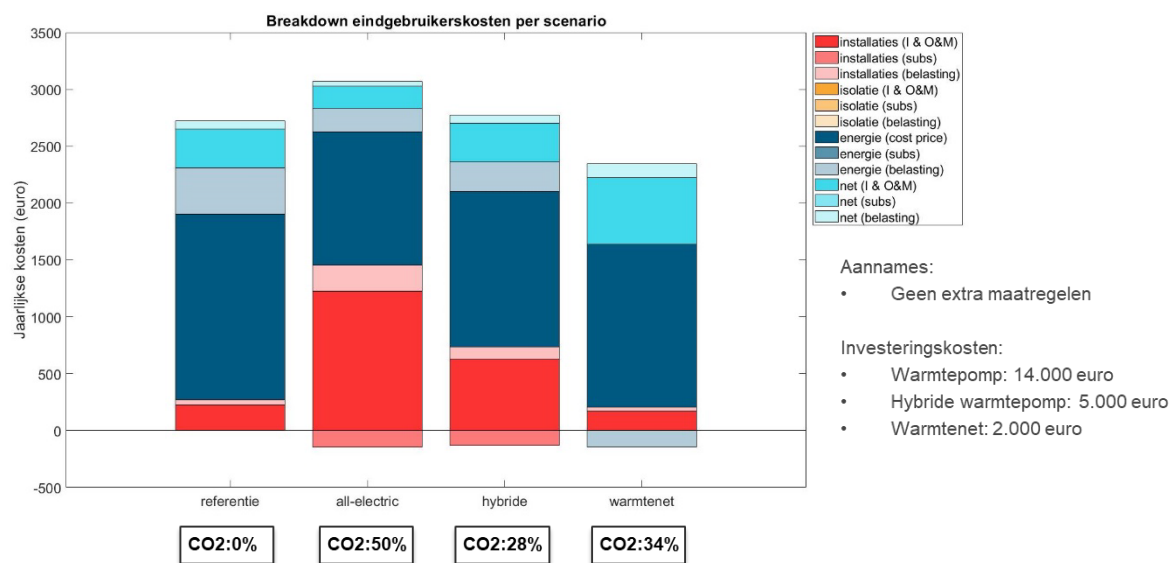

Figuur 4. Totale jaarlijkse kosten (euro) voor drie technische mogelijkheden en het referentiescenario met aardgas en cv-ketel bij verschillende prijsniveaus.

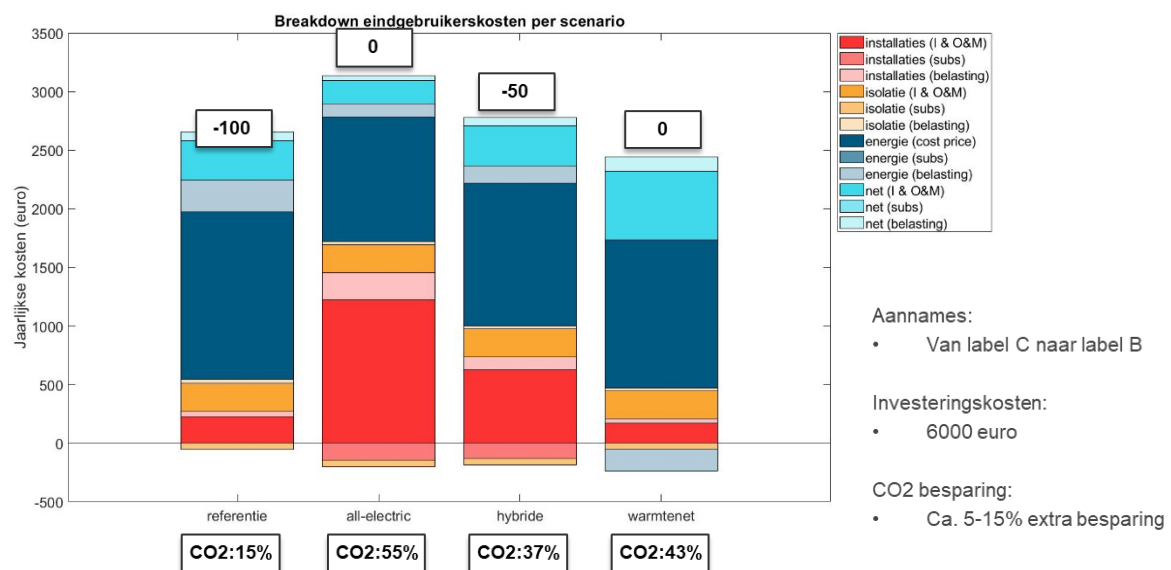
Een manier op technische mogelijkheden met elkaar te vergelijken is door te kijken naar de totale jaarlijkse kosten (incl. installaties, onderhoud, energiekosten en netbeheerkosten), waarbij investeringen zijn teruggerekend naar jaarlijkse kosten. Voor de situatie na de energiecrisis (2025) zien we dan dat de kosten van alternatieven dicht bij elkaar in de buurt liggen, waarbij de all-electric

warmtepomp iets duurder is dan de andere alternatieven (zie Figuur 4). De kosten van het warmtenet zijn in dit scenario het laagst, maar zijn op dit moment ook het meest onzeker, doordat er wetgeving aankomt waarbij de warmtemarkt anders gereguleerd zal gaan worden en de kosten van duurzame warmte nog erg afhankelijk zijn van subsidies.

Vergelijkbare figuren zijn getoond voor het verschil tussen woningtypen en voor variaties van warmtepompen en warmtenetten met isolatie en zon PV. Tussen woningtypen is vooral het prijsniveau van belang, waarbij grotere, vrijstaande woningen meer gebruiken en dus ook meer kosten dan kleinere woningen. De volgorde van duur tot goedkoop verandert nauwelijks, het is dus niet zo dat je per woningtype per se op een andere oplossing uitkomt. Isolatie zorgt voor een (kleine) verbetering in CO₂-reductie, maar levert weinig extra besparing op voor de energierekening.

Figuur 6. Totale jaarlijkse kosten (euro) voor drie technische mogelijkheden en het referentiescenario (met aardgas en cv-ketel), prijsniveau 2025, opgesplitst in kosten voor installaties, isolatie, energiekosten, netbeheerkosten. De kosten zijn verder uitgesplitst in kale kosten, subsidies en belastingen.

Figuur 5. Totale jaarlijkse kosten (euro) voor drie technische mogelijkheden en het referentiescenario (met aardgas en cv-ketel) in combinatie met een isolatiepakket, prijsniveau 2025, opgesplitst in kosten voor installaties, isolatie, energiekosten, netbeheerkosten. De kosten zijn verder uitgesplitst in kale kosten, subsidies en belastingen.

Zonnepanelen daarentegen zorgen voor een extra besparing van 800 euro per jaar op de energierekening, en een extra CO₂-besparing van ca. 25%. Door investeringen in warmtepompen, zonnepanelen en isolatiepakketten, bestaan de kosten voor een groter deel uit investeringen en uit een kleiner deel uit energiekosten. Investerings worden – in wisselende mate – terugverdiend door besparingen op de energierekening.

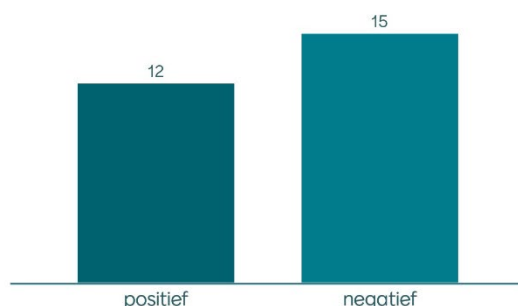
Groepsdiscussie

Aan de hand van 5 thema's hebben we met elkaar nagedacht over de verschillende technische oplossingen. Het doel van de discussie was niet om een keuze te maken als buurt, maar om allereerst de verschillende gedachten daarover op te halen.

Thema 1: warmtenet

In de infoquête hebben we gezien dat het warmtenet het vaakst op afkeuring kan rekenen. Ook in de zaal staat een (kleine) meerderheid negatief tegenover het warmtenet. Er worden diverse argumenten gegeven bij het voor- of afkeuring hebben voor een warmtenet. De één wil juist wel op een warmtenet omdat dit een gemakkelijke oplossing is (je hoeft zelf niks te regelen) terwijl de ander de controle juist zelf liever in handen houdt. Sommigen spreken de duurzaamheid van het warmtenet erg aan ondanks de kosten, maar anderen maken zich zorgen om (te) hoge kosten. Zo zijn er veel verschillende visies en overwegingen, waar men het waarschijnlijk niet zo snel over eens zal worden.

Bent u overwegend positief of overwegend negatief gestemd bent over het warmtenet?

Figuur 7. Resultaat stemming Mentimeter over het warmtenet

Thema 2: all-electric

Uit het onderzoek blijkt dat de all-electric warmtepomp het minst vaak de voorkeur wordt gegeven. Tegelijkertijd is dit tot dusver de voorkeursoplossing van de gemeente. Iedere gemeente heeft namelijk een plan moeten maken waarin staat welke oplossing het meest voordelig liggend is om van het aardgas af te gaan, een voorlopige en globale keuze. Hoe kijken de bewoners van de wijk daartegenaan? Naast de hoge aanschafkosten spelen ook praktische bezwaren een rol. Zo vraagt één bewoner zich af of de warmtepomp wel in de woning past, en een ander of er niet verschrikkelijk veel geïsoleerd zal moeten worden bij een vrijstaande woning. De aardbevingssubsidies kunnen ook kansen bieden. Zo is er een bewoner die diverse subsidies heeft geïnvesteerd in verduurzaming van de woning.

Thema 3: aardgas

We hebben gezien dat de kosten en opbrengsten van de technische mogelijkheden afhangen van schommelende energieprijzen. Op dit moment zijn de prijzen heel hoog en we weten niet precies hoe dat in de toekomst zal zijn. Voor veel bewoners is het moeilijk om in die onzekerheid keuzes te

maken. Wellicht kun je nu helemaal geen keuzes maken, vragen sommige bewoners zich af. Niet alleen onzekerheid over de kosten, maar ook onzekerheid over levertijden en beschikbaarheid van installateurs speelt een rol.

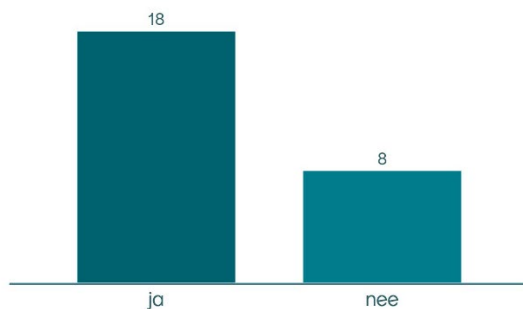
Thema 4: geen voorkeur

Uit het onderzoek is gebleken dat een deel van de bewoners geen voorkeur heeft voor een van de besproken technische mogelijkheden. Voor sommige mensen is eerst meer informatie nodig om een voorkeur uit te kunnen spreken. Complexiteit van de informatie speelt daarbij een rol, maar ook vragen over praktische toepasbaarheid, zoals het combineren van systemen met heteluchtverwarming. Ook vragen sommige bewoners zich af of sommige systemen toekomstbestendig genoeg zijn, en of je niet over een aantal jaar weer opnieuw zou moeten kiezen.

Thema 5: financiën

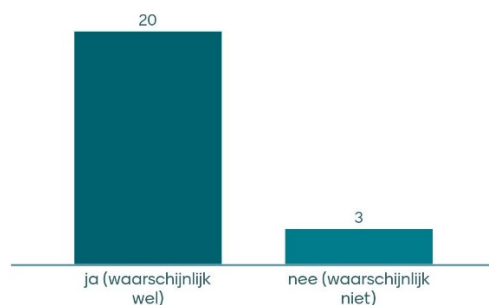
Uit het onderzoek blijkt dat veel mensen de investeringen in een warmtepomp te hoog vinden. Ook in de zaal blijkt dat de meerderheid deze investeringen te hoog vindt. We hebben geïnventariseerd welk bedrag bewoners dan wel reëel vinden. Prijzen tussen de 2.000 en 18.000 euro worden daarbij genoemd, maar de meeste mensen vinden 5.000 euro een reëel bedrag. Als de investering door middel van subsidies inderdaad omlaag kan, zijn de meeste mensen wel positief gestemd over de all-electric warmtepomp.

Uit het onderzoek blijkt dat veel mensen de investeringen in een warmtepomp te hoog vinden. Geldt dit ook voor u ?

Figuur 8. Resultaat stemming Mentimeter over investeringen in de warmtepomp

Stel dat de investering met behulp van subsidies inderdaad omlaag kan, bent u dan wel positief gestemd over een warmtepomp?

Figuur 9. Resultaat stemming Mentimeter over verlaging van de investering in de warmtepomp

Evaluatie

De algemene indruk van de avond was positief. Er zijn suggesties gedaan voor wat men de volgende bijeenkomst graag wil bespreken. Daarbij worden de vraag om maatwerk en praktische toepassing vaak genoemd. Met deze thema's en ook enkele andere gaan we een volgende bijeenkomst aan de slag.

Wat vond u van deze avond?

Figuur 10. Resultaat stemming Mentimeter over de indruk van de avond